

УДК 72.01

Дідіченко М.О.,

didichenko.margo@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-4306-8596,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ КОМПОЗИЦІЙНОГО КАРКАСУ МІСЬКОГО РОЗПЛАНУВАННЯ

Розглядається поняття композиційного каркасу міського розпланування та його елементів. Надається визначення просторових домінант та вісей в контексті містобудівної композиції, а також визначаються аспекти, що їх характеризують. Пропонується розгорнута методика оцінки композиційних елементів за 8 параметрами для домінант та 5 параметрами для вісей, а також обґрунтовується необхідність використання для них коефіцієнтів.

Ключові слова: композиція міського середовища, композиційний каркас, просторова домінанта, просторова вісь.

Сьогодні розвиток міського середовища носить інтенсивний характер, процеси у містобудуванні відрізняються різноманітністю та неоднорідністю, що зумовлено значним пришвидшенням темпів кількісного та якісного розвитку міст, а також динамікою зміни факторів та умов формування середовища. Тому проблема дослідження історичного розпланування міст наразі залишається недосконалою. Дослідженнями композиції розпланування міст займалися вітчизняні та іноземні науковці в різних аспектах. К. Роу та Ф. Коеттер вводять поняття «колажу» та «бриколажу» у розгляд містобудівної композиції [1]. Мамаков М.В. обґрунтовує метод дослідження планувальної композиції міст [2]. Кутузова Т.Ю. визначає закономірності спадкоємного розвитку регулярної композиції [3]. Глазичев В.Л. сформулював засади аналізу факторів формування історично складених міст [4]. Зінов'єва О.С. визначає принцип спадковості композиції зі збереженням функціонально-композиційних вузлів [5]. Гутнов О.Е. вводить поняття «каркас міста» відносно містобудівних систем [6]. Всі ці роботи різним чином спрямовані на вирішення проблеми гармонічного розвитку міста з врахуванням історичного контексту, проте вони досить розрізнені та потребують введення комплексного розуміння композиційної морфології розпланування.

На основі попередніх аналітичних робіт було запропоновано метод дослідження композиції міського розпланування, що надає комплексне розуміння характеру перетворень середовища та сприяє високому рівню подальших містобудівних рішень. Цей метод базується на порівняльному аналітично-графічному підході та складається з дев'яти умовних кроків, що

забезпечують знаходження жорсткого логічного системного вирішення поставлених задач та надають змогу визначити напрямки подальшого розвитку композиції [7].

У даній статті під композицією міського розпланування розуміється об'ємно-просторова упорядкована система вісей та домінант, що базується на ключових вуличних магістралях та загальноміських центрах різного призначення. При цьому розвиток просторово-часової композиції розглядається як цілісний архітектурно-планувальний комплекс і ансамбль, що поступово видозмінюються і трансформуються під впливом різноманітних чинників у просторі та часі. Термін «композиційний каркас», що визначався Мамаковим як «структурна основа планувальної композиції [ст.13, 2], набуває ширшого значення та використовується у роботі як система взаємопов'язаних композиційних домінант та осей, що поглиблюють уявлення про характерну побудову розпланування та ієрархічну залежність його елементів. На протиставлення каркасу можна говорити про наявність його композиційного тла, що визначається системою підтримуючих композиційних елементів, що не мають значного впливу на загальний розвиток міста.

Одним з важливих аспектів пропонованого методу є визначення його основних елементів – просторових домінант та вісей, їх оцінка та подальше ранжування. Для забезпечення об'єктивності та універсальності цього процесу пропонується визначити та розглянути важливі містобудівні характеристики, що мають відношення до формування просторових домінант та вісей.

Просторові домінанти, маючи різноманітний вплив на містобудівний контекст, можуть з часом змінювати своє значення залежно від загальноміського характеру розвитку за рахунок вертикальних чи горизонтальних змін загального масштабу середовища на макрорівні. К. Лінч описує домінанти як "найважливіші просторові об'єкти в громадському просторі" [8], що підкреслюють їх провідну роль в міському середовищі. На основі цього можна характеризувати просторові домінанти як чітко визначені елементи композиційної та містобудівної структур, значні за розмірами, що мають визначні візуальні та стилістичні особливості, а також значну аттрактивність щодо організації міського життя та психологічного сприйняття. З цих позицій просторові домінанти відіграють важливу роль в двох аспектах: з одного боку, вони є елементами цілісного образу та просторової структури міста на макрорівні, а з другого – відіграють роль орієнтирів у просторі на мікрорівні. Домінантами можуть виступати окремі об'єкти (наприклад, визначні будівлі чи площі), а також ансамблі чи комплекси просторово пов'язаних елементів. У такому разі доцільно розглядати скупчення акцентних елементів простору, що розташовуються в територіальній близькості, мають

спільний характер аттрактивності та візуально пов'язані в єдине ядро-домінанту.

У межах аналізу схем послідовних історичних перетворень міського розпланування для визначення просторових доміант слід спиратись на такі аспекти, як: основні функціональні центри (наприклад, торгівельні майдани чи релігійні споруди), домінуючі об'ємно-просторові елементи – горизонтальні чи вертикальні (наприклад, значні транспортні вузли чи висотні бізнес-центри), а також окремі елементи, що протиставляються середовищному контексту (наприклад, вежа на площі). Переважно всі ці аспекти мають відображення в кожній з доміантних точок композиційного каркасу. В основу дослідження покладено аналіз та вивчення карт та схем, історичних довідок міст з акцентом на містобудівні особливості епохи, аналіз різноманітних графічних матеріалів і ведуть щодо панорам та загального вигляду міста, а також залучення до аналізу сучасних інструментів Google Earth [9]. Сукупний аналіз дає підґрунтя для визначення ключових елементів композиційної моделі міського розпланування, проте для виявлення закономірностей і характеристик перетворень композиційного каркасу потрібно провести їх ранжування за певними ознаками.

Визначення композиційних точок проілюстровано на прикладі сучасної схеми розпланування м. Києва з урахуванням історичного та графічного аналізу (рис.1).

Оцінка елементів просторового каркасу має відображати вплив різних характеристик, що надають їм просторового значення, а також включати у себе різні аспекти їх розгляду. Для досягнення необхідних результатів серед інших методів можна використовувати кваліметричний аналіз із залученням експертної оцінки для різноманітних характеристик елементів композиційної структури, що був обґрунтований Азгальдовим [10]. Для цього процесу кожен з параметрів має бути розглянутий експертом у вузькому спрямуванні, проте задовольнити потребу в спеціалізованих фахівцях майже неможливо. Тож надаються певні пропозиції щодо алгоритмізації цього процесу, котрий в подальшому може бути уточнений та перевірений експертами. Для оцінки елементів композиційного каркасу запропоновано 8 показників, для кожного з яких виставляється відносний бал. Оскільки в різних контекстах може змінюватись вага абсолютного значення характеристики рекомендується використовувати спрощену п'ятибальну систему, де «0» – це відсутність визначеного аспекту, а «5» – найбільше значення для даного контексту.

Першим показником є ландшафтне значення топографії точки місця у просторовій структурі. Мінімальне значення набувається від «1» – у випадку незначного впливу топографії місця на просторові характеристики

композиційного елементу, до «5» – в тих випадках, коли топографія відіграє вирішальну роль. Так, наприклад, для схилів Києва розташування монументу Батьківщина-Мати на найвищій відмітці та положення площі Перемоги в улоговині мають рівноцінне велике значення, в той час як Лук'янівська площа має рівнозначне топографічне положення відносно оточуючого середовища, тож набуває мінімального значення за цим аспектом.

Показник висотності забудови, що впливає на формування силуету, може бути точно вимірний та виведений у відношенні значення саме для досліджуваного міста. Враховуючи будівельні норми та обмеження для Києва, можна прийняти, що всі точки вище 75м мають «5» балів, в той час як «1» – відповідають будівлі з висотою нижче 15м. Показник площі аналогічно до висоти є математично вирахованим та описує загальну площу будівлі, ансамблю чи комплексу, що складають просторову домінують. Найнижче значення – «1» – буде мати окрема будівля-свічка, наприклад ЖК «Кловський» у Києві, а максимальне значення буде відповідати комплексу Києво-Печерської Лаври.

Четвертий показник характеризує комплексність, що є відображенням масштабу композиційного елементу та враховує кількість споруд та просторів, що його складають. Значенню «1» відповідає один просторовий елемент, наприклад завершення бульвару Дружби Народів перед мостом Патона, а максимальне значення 5 набувають містобудівні домінують, такі як комплекс Контрактової площі, до якої доєднається вулиця Сагайдачного та територія Києво-Могилянської академії.

Характеристика аттрактивності стає інтегральним показником, що об'єднує у собі функціональне та соціальне значення композиційного елементу. Найбільшого значення набувають елементи, що генерують значні людські та транспортні потоки, функціонально насичені та привабливі для користувачів, такі, що мають велике значення для функціонування міста загалом. Наприклад, туристичні об'єкти чи комплекс залізничного Центрального та Південного вокзалів має найвищий аттрактивний ранг, адже вони становлять місця тяжіння для пішохідних і транспортних потоків.. У випадку з комплексом будинку Городецького та Адміністрації Президента ми маємо протилежну ситуацію, адже територія є закритою від користувачів та виконує одну функцію, тож аттрактивність мінімальна.

Показник іконічності надає можливість відзначити композиційні елементи, що мають специфічні чи характерні художні риси. Таким є комплекс Майдану Незалежності, що після реконструкції на початку 2000-х років отримав скляні підземні та наземні структури та серію монументів. Проте більшість композиційних елементів має незначну оцінку за цим аспектом. Сьомим

показником є історична цінність. Він надає змогу відзначити ті елементи, що мають велику вагу в історичному контексті та формуванні містобудівної композиції. Наприклад, комплекс Софіївської та Михайлівської площ має велике значення у формуванні містобудівної композиції Києва, тому ця точка має найвищу оцінку за цим критерієм. Проте на противагу, комплекс бізнес-центрів на бульварі Лесі Українки-вулиці Мечникова наразі не має жодного історичного значення, тож отримує оцінку «0».

Останнім стає геометричний показник – це значення елементу в формуванні загальної композиції міста. Так у радіальній композиції найбільшого впливу набуватимуть елементи, що задають відцентровий і доцентровий розвиток, в той час як для сітчастої композиції найбільшого значення мають елементи на перетині планувальних чарунок. Наприклад, площа Перемоги є, з одного боку, важливою точкою у лінійному векторі від Бессарабської площі в бік Житомиру, а з іншого боку, – замикає зірчасте сходження менш значних вісей, тож її загальний вплив на формування цілісної композиційної структури є вагомим. Проте, точки вздовж узбережжя Дніпра, утворені за останні роки, мають відсторонений характер та випадають із загальної структури, тож їх оцінка 0 за цим показником.

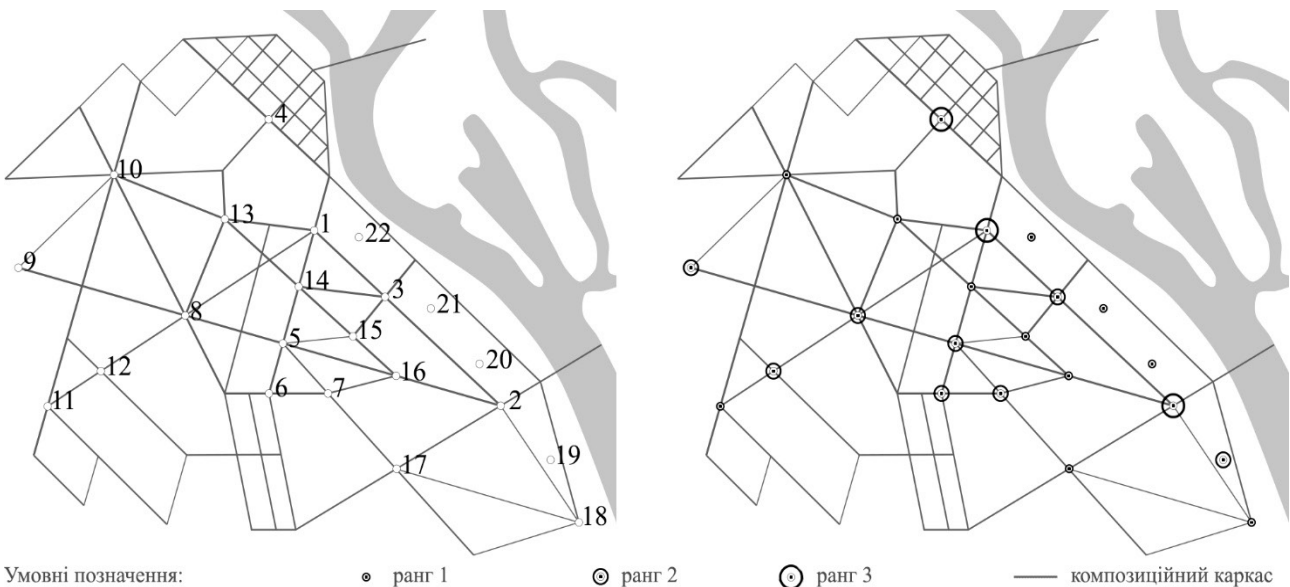

Рис.1. Композиційна модель історичного середмістя Києва Рис.2. Остаточне ранжування просторових домінант

Загалом для отримання комплексного відображення оцінки кожної з точок та утворення ієрархічної моделі потрібно підсумувати всі значення за кожним з показників. Отримана оцінка кожної композиційної домінанти буде визначена в межах від «4» до «40» балів. Для загальної моделі було визначено 3 ранги, що комплексно відображають значення композиційного елемента в містобудівній структурі та відповідно розподіляються: від «40» до «20» балів включно–

вищий ранг, від «20» до «12» включно – середній ранг та від «12» до «4» – нижчий ранг. На схемі це відображується радіусами кіл навколо точок (рис.2).

Проте введені показники не є рівнозначними, що яскраво прослідковується на загальній ієрархічній композиційній схемі, тому пропонується вводити коефіцієнти для кожного з них, що надасть змогу виявити різницю впливу певного фактору на планувальну систему загалом. Ці коефіцієнти не є фіксованими та попередньо заданими, а мають бути визначені експертами залежно від контексту конкретного міста. У роботі попередньо пропонується застосовувати значення від «0,1» до «1», що відображають динаміку змін відповідних показників. Для Києва і міст на складному рельєфі коефіцієнти впливу пропонуються: висоти та площі з максимальним значенням, тобто «1»; історична цінність з врахуванням багатівікового розвитку міста визначена коефіцієнтом «0,8»; показники комплексності, аттрактивності та іконічності отримали коефіцієнт «0,7»; а значення коефіцієнтів топографії та геометричного впливу визначаються «0,2» (табл.1). За результатами оцінки, загальна композиційна структура за врахування даних обмежень набуває реалістичного характеру (рис.2).

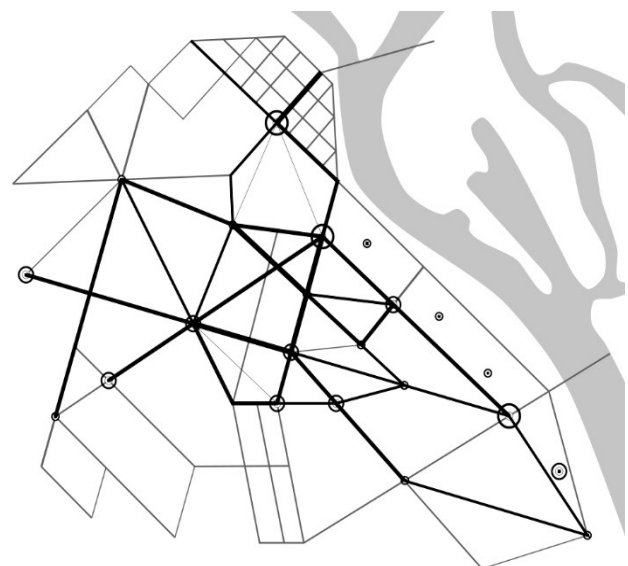
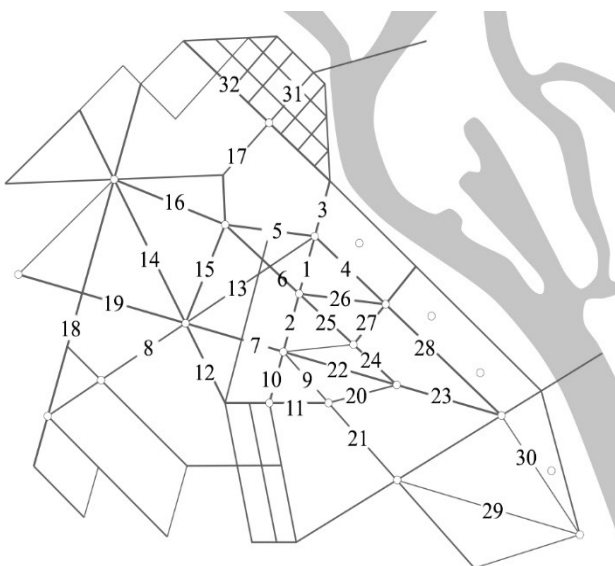
Точка		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Показник																							
Топографія		5	5	4	3	2	2	3	5	2	1	1	1	2	1	1	3	3	5	4	4	3	3
Коефіцієнт	0,2	1	1	0,8	0,6	0,4	0,4	0,6	1	0,4	0,2	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,6	0,6	1	0,8	2,8	0,6	0,6
Висотність		3	4	3	3	3	2	5	1	2	1	2	1	3	2	1	5	1	1	4	3	1	2
Коефіцієнт	1,0	3	4	3	3	3	2	5	1	2	1	2	1	3	2	1	5	1	1	4	3	1	2
Площа		5	5	3	4	3	3	2	5	3	3	2	4	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2
Коефіцієнт	1,0	5	5	3	4	3	3	2	5	3	3	2	4	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2
Комплексність		5	5	5	5	3	3	3	4	3	1	2	2	2	2	3	1	2	1	1	1	1	1
Коефіцієнт	0,7	3,5	3,5	3,5	3,5	2,1	2,1	2,1	2,8	2,1	0,7	1,4	1,4	1,4	1,4	2,1	0,7	1,4	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Аттрактивність		5	3	2	5	4	3	5	3	4	3	1	5	2	2	1	1	1	1	2	0	1	4
Коефіцієнт	0,7	3,5	2,1	1,4	3,5	2,8	2,1	3,5	2,1	2,8	2,1	0,7	3,5	1,4	1,4	0,7	0,7	0,7	0,7	1,4	0	0,7	2,8
Іконічність		5	5	2	3	1	2	1	1	0	0	0	0	0	1	3	1	0	0	4	0	1	1
Коефіцієнт	0,7	3,5	3,5	1,4	2,1	0,7	1,4	0,7	0,7	0	0	0	0	0	0,7	2,1	0,7	0	0	2,8	0	0,7	0,7
Істор. цінність		5	5	3	5	4	1	0	2	3	1	0	3	2	3	4	0	1	0	1	0	0	1
Коефіцієнт	0,8	4	4	2,4	4	3,2	0,8	0	1,6	2,4	0,8	0	2,4	1,6	2,4	3,2	0	0,8	0	0,8	0	0	0,8
Геометрія		5	5	4	5	5	3	3	5	1	2	0	3	3	3	0	4	1	0	4	4	2	3
Коефіцієнт	0,2	1	1	0,8	1	1	0,6	0,6	1	0,2	0,4	0	0,6	0,6	0,6	0	0,8	0,2	0	0,8	0,8	0,4	0,6
ЗАГАЛОМ		24,5	24,1	16,3	21,7	16,2	12,4	14,5	15,2	12,9	8,2	6,3	13,1	10,4	10,7	11,2	9,5	6,7	4,4	12,3	6,3	6,1	10,2

Табл. 1. Калькуляція оцінки просторових домінант композиційної моделі історичного центру м. Києва

Композиційна модель інших міст може отримати інші коефіцієнти та бути відкалібрована в залежності від містобудівного, історичного та соціокультурного контекстів.

Наступним кроком стає визначення та оцінка другого елемента композиційного каркасу – просторових вісей. Їх можна визначити як уявні лінії розвитку композиційної структури, вздовж яких будуються візуальні та інфраструктурні зв'язки. Для визначення вісей важливим є глибинний аналіз нашарувань та взаємозв'язків елементів містобудівної структури, історичних довідок, а також транспортних схем.

Для оцінки та ранжування вісей за значенням пропонується аналогічна система показників та коефіцієнтів з відносною оцінкою від «0» до «5» балів. Вона базується на п'яти основних характеристиках притаманних просторовим вісям, таких як ширина у середньому перетині, щільність фронту забудови вздовж вісі, привабливість простору, історична цінність та наявні візуальні зв'язки. Показник ширини у середньому перетині визначається фізичним розміром вулиці та значення виводиться у відносний бал в залежності від сукупних характеристик для конкретного міста. У Києві найвищу оцінку отримує вул. Хрещатик, ширина якої сягає 75 м, а вул. Сакаганського з середнім перетином близько 30 м відповідно до загальноміської структури має оцінку «4». Параметр щільності фронту забудови вісі – це приведенне відношення довжини забудови вздовж просторового зв'язку до його загальної довжини. Найвищий бал отримують вулиці із замкнутою периметричною забудовою, наприклад вул. Сагайдачного в м. Києві, проте ж вісі із значно розрідженим фронтом чи садибною забудовою, такі як вулиця Лаврська, отримують найнижчу оцінку за цим аспектом.

Умовні позначення: ● ранг 1 ⊙ ранг 2 ⊗ ранг 3 — ранг 1 — ранг 2 — ранг 3 — композиційний каркас

Рис.3. Композиційна модель історичного середмістя Києва

Рис.4. Ранжування просторових вісей

Характеристика аттрактивності, за аналогією з оцінкою просторових доміант, виступає інтегральним показником, що поєднує функціональні та соціо-культурні особливості простору. Найвищий бал за цим показником отримують лінії тяжіння та генерування людських та транспортних потоків. Показник історичної цінності відзначає ті елементи, що мають велику вагу у формуванні сучасної композиції міста на різних етапах. Параметр візуальних зв'язків стає умовним показником, що характеризує формування цілісного огляду та розгортання перспективи відносно руху по вісі. Найкраще ілюструє високий рівень візуального зв'язку проспект Перемоги, що лінійно розгортається у просторі, а в низький бал оцінюється Володимирський узвіз, що через форму рельєфу загортається та зоровий контакт втрачається.

Для збереження балансу відносного значення показників один до одного в композиційній системі пропонується введення експертно визначених коефіцієнтів від «0,1» до «1», котрі забезпечать раціональний розподіл характеристик кожної містобудівної ситуації. Для м. Києва пропонується використовувати максимальне значення для характеристик ширини, щільності та аттрактивності, а параметри історичної цінності та візуальних зв'язків визначені коефіцієнтами «0,5» (табл. 2).

Вісь	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
Показник																																	
Ширина	5	5	4	3	3	3	5	3	5	3	2	4	1	2	1	3	2	4	5	2	4	1	1	1	1	1	2	3	1	1	3	2	
Коеф. 1,0	5	5	4	3	3	3	5	3	5	3	2	4	1	2	1	3	2	4	5	2	4	1	1	1	1	1	2	3	1	1	3	2	
Щільність	5	5	2	3	5	5	4	3	5	5	2	5	5	4	4	5	3	2	5	5	5	3	2	4	4	4	4	4	3	1	5	2	
Коеф. 1,0	5	5	2	3	5	5	4	3	5	5	2	5	5	4	4	5	3	2	5	5	5	3	2	4	4	4	4	4	3	1	5	2	
Аттракт.	4	4	3	4	3	5	4	2	3	4	3	3	2	1	2	2	2	3	2	1	3	1	0	1	3	2	2	4	1	1	4	1	
Коеф. 1,0	4	4	3	4	3	5	4	2	3	4	3	3	2	1	2	2	2	3	2	1	3	1	0	1	3	2	2	4	1	1	4	1	
Істор. цін.	4	4	5	4	3	4	4	3	0	4	0	5	4	1	2	2	3	1	0	0	0	2	1	4	5	5	3	5	0	1	5	3	
Коеф. 0,5	2	2	2,5	2	1,5	2	2	1,5	0	2	0	2,5	2	0,5	1	1	1,5	0,5	0	0	0	1	0,5	2	2,5	2,5	1,5	2,5	0	0,5	2,5	1,5	
Візуал. зв.	5	5	1	4	3	3	4	5	3	1	2	2	2	0	0	3	0	4	5	4	4	1	1	0	2	2	3	3	0	2	4	3	
Коеф. 0,5	2,5	2,5	0,5	2	1,5	1,5	2	2,5	1,5	0,5	1	1	1	0	0	1,5	0	2	2,5	2	2	0,5	0,5	0	1	1	1,5	1,5	0	1	2	1,5	
ЗАГАЛОМ	18,5	18,5	12	14	14	16,5	17	12	14,5	14,5	8	15,5	11	7,5	8	12,5	8,5	11,5	14,5	100	14	6,5	4	8	11,5	10,5	11	15	5	4,5	16,5	8	

Табл. 2. Калькуляція оцінки просторових вісей композиційної моделі історичного центру м. Києва

Сумарне значення оцінки кожної з просторових вісей за всіма критеріями може набувати значення від «1» до «25» балів, а ієрархічний розподіл за 3 рангами відбувається таким чином: найвищий ранг – від «25» до «16» балів включно, середній ранг – «16»-«11» балів, а найнижчий ранг – від «11» до «1»

балу. Відповідно до рангів на композиційній схемі вісі мають різну товщину ліній, що наглядно ілюструє існуючу ситуацію (рис.4).

Отже, запропонований підхід до визначення, оцінки та ранжування елементів композиційного каркасу набуває якості системного алгоритму, що надає змогу зібрати та об'єктивно інтерпретувати велику кількість факторів, що впливають на утворення, функціонування і розвиток просторових доміант та вісей. У подальшому аналізі структурно-логічної та графо-аналітичної композиційних моделей міського розпланування ця програма аналізу та оцінки наглядно ілюструє прогалини у визначенні динаміки композиційних зв'язків, котрі потребують подальшого вирішення, а також в прогнозуванні шляхів розвитку міської композиції як цілісної структури.

Список використаної літератури:

1. Colin Rowe and Fred Koetter Collage City. – Cambridge: MIT Press, 1978. – 192 р.
2. Мамаков Н.В. Город: опыт композиционного анализа. – Казань: Издательство Казанского университета, 1990. – 189 с.
3. Кутузова Т.Ю. Закономірності композиційного розвитку регулярних історичних розпланувань в містах України: автореф. дис. ... канд. архіт.: 18.00.01, Київ. нац. Ун-т буд-ва і архіт. – К., 2016. – 21 с.
4. Глазычев В.Л. Город без границ. – М: Территория будущего, 2011. – 400 с.
5. Зінов'єва, О.С. Принципи гармонізації ритмічного розвитку міського планування / Містобудування та територіальне планування: наук.- техн. зб. – К.: КНУБА, 2013. – Вип. №50. - С .234-238.
6. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства. – М.: Стройиздат, 1984. – 256 с.
7. Дідіченко М.О. Метод дослідження розвитку композиції міського розпланування у просторі та часі / Містобудування та територіальне планування: Наук.- техн. зб. – К.: КНУБА, 2017. – Вип. 65. – С .158-165.
8. Кевин Линч Образ города / Перев. с англ. Глазычева В.Л. – М: Стройиздат, 1982. – 328 с.
9. Google Планета Земля [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: www.google.com/intl/uk/earth/ (дата звернення 11.09.2018)
10. Азгальдов Г.Г. Квалиметрия в архитектурно-строительном проектировании. – М.: Стройиздат, 1989. – 264 с.

Дидиченко М.О.,
Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ОПРЕДЕЛЕНИЕ И ОЦЕНКА ЭЛЕМЕНТОВ КОМПОЗИЦИОННОГО КАРКАСА ГОРОДСКОЙ ПЛАНИРОВКИ

В статье рассматривается понятие композиционного каркаса городской планировки и его элементов. Дается определение пространственных доминант и осей в контексте градостроительной композиции, а также определяются аспекты, которые их характеризуют. Предлагается развернутая методика оценки композиционных элементов на основе 8 параметров для доминант и 5 параметров для осей, а также обосновывается потребность введения коэффициентов для них.

Ключевые слова: композиция городской среды, композиционный каркас, пространственная доминанта, пространственная ось.

Didichenko Margaryta,
Ph.D student, DAS department, KNUCA

DEFINITION AND RATING OF THE MORPHOLOGY LANDMARKS OF THE URBAN PLANNING SYSTEM

In the article, regards the concept of the morphological composition framework of the urban planning and its elements are considered. The definition of a spatial dominant and axis in the context of a city-planning composition is given, also the aspects that characterize them are determined. Proposed the detailed methodology for estimating morphological composition elements based on 8 aspects for dominants and 5 aspects for axis, also their coefficients are justified.

Keywords: city's morphological composition, morphological composition frame, landmark, spatial axis